

Jak działa UE?

Historia, struktura i współpraca

Wprowadzenie

Unia Europejska (UE) jest przykładem demokratycznej współpracy między niezależnymi krajami, a nie tylko partnerstwem politycznym lub gospodarczym, mającym na celu osiągnięcie wspólnego celu. Unia Europejska została utworzona w celu zapewnienia pokoju i stabilności po II wojnie światowej, a od tego czasu przekształciła się w unię opartą na wspólnych ideałach, takich jak demokracja, praworządność, prawa człowieka i solidarność.

W obliczu wielu wyzwań, przed którymi stoi świat, takich jak **zmiany klimatyczne, migracja i transformacja cyfrowa**, UE zjednoczyła swoje państwa członkowskie, aby działały wspólnie i zwiększyły swój wpływ. W swej istocie UE opiera się na **aktywnych obywatelach**. Oprócz wybierania posłów do Parlamentu Europejskiego (MEP) obywatele mogą kształtować politykę poprzez debaty i różne inicjatywy. Zrozumienie zasad funkcjonowania UE pozwala obywatelom:

- ✦ Podejmować świadome decyzje wyborcze,
- ✦ Brać udział w kształtowaniu polityki,
- ✦ Pociągać organizacje do odpowiedzialności,
- ✦ Wzbogacać życie demokratyczne w Europie i na szczeblu krajowym.

Krótko mówiąc, zrozumienie funkcjonowania UE pomaga obywatelom uczestniczyć w procesie demokratycznym w całej Europie, a nie tylko w swoim kraju.

Kluczowe pojęcia i definicje

- ◆ **Unia Europejska (UE):** Unia polityczna i gospodarcza 27 państw, współpracujących w zakresie wymiaru sprawiedliwości, bezpieczeństwa,

handlu i środowiska. UE opiera się na zasadach takich jak demokracja, prawa człowieka i praworządność i jest zarządzana przez szereg wspólnych instytucji.

- ◆ **Traktat o Unii Europejskiej (traktat z Maastricht, 1993 r.):** Formalnie ustanowił UE, wprowadził obywatelstwo UE i położył podwaliny pod wspólną politykę.
- ◆ **Obywatelstwo europejskie:** Przyznawane automatycznie obywatelom państw członkowskich, umożliwia swobodny przepływ ludzi, usług i towarów, prawo głosu i ochronę konsularną za granicą.
- ◆ **Komisja Europejska:** Proponuje ustawy i zapewnia ich wdrożenie.
- ◆ **Parlament Europejski:** Organ wybierany bezpośrednio, reprezentujący obywateli.
- ◆ **Rada Unii Europejskiej:** Reprezentuje rządy krajowe; negocjuje i przyjmuje ustawy wraz z parlamentem.
- ◆ Bycie **aktywnym obywatelem UE** oznacza bycie na bieżąco, głosowanie w wyborach, udział w publicznych inicjatywach obywatelskich (np. europejskiej inicjatywie obywatelskiej) oraz angażowanie się w debaty dotyczące polityki UE.

Przykłady z życia

- ◆ **Współpraca w Europie przed powstaniem UE:** 18 kwietnia 1951 r. – Europejska Wspólnota Węgla i Stali (EWWiS) Sześć krajów – Francja, Niemcy, Włochy, Belgia, Holandia i Luksemburg – podpisuje traktat o wspólnej kontroli nad przemysłem węglowym i stalowym. To pierwszy krok w kierunku integracji gospodarczej, zmniejszający ryzyko wojny dzięki wspólnym zasobom. EWWiS rozpoczęła działalność w 1952 r.
- ◆ **Kryzys strefy euro i utworzenie unii bankowej:** W następstwie kryzysu finansowego z 2008 r. UE wprowadziła w latach 2010–2019 skoordynowane środki naprawcze, w tym pakiety pomocy dla państw borykających się z trudnościami, takich jak Grecja, Irlandia i Portugalia. Utworzyła również unię bankową w celu wzmocnienia nadzoru i

zarządzania upadającymi bankami, zmniejszając ryzyko przyszłych kryzysów. Pokazuje to, w jaki sposób instytucje UE, takie jak Europejski Bank Centralny i Komisja Europejska, współpracują w celu zapewnienia stabilności gospodarczej poprzez suwerenność współdzieloną.

- ◆ **Porozumienie paryskie a zmiany klimatu:** UE odegrała wiodącą rolę w negocjacjach porozumienia klimatycznego z Paryża, którego celem jest ograniczenie emisji do minimum. Doprowadziło to do powstania w 2019 r. Europejskiego Zielonego Ładu, którego celem jest osiągnięcie neutralności klimatycznej kontynentu do 2050 r. Pokazuje to, w jaki sposób UE działa przy ustalaniu jednolitej polityki środowiskowej poprzez wspólne procesy legislacyjne i dialog między wszystkimi państwami członkowskimi w zakresie długoterminowych, demokratycznie ustalonych celów.
- ◆ **Brexit:** W 2016 r. Wielka Brytania przeprowadziła ogólnokrajowe referendum i zagłosowała za opuszczeniem UE. Formalny proces wyjścia rozpoczął się na mocy art. 50 Traktatu o Unii Europejskiej, co stanowiło pierwszy przypadek, w którym państwo członkowskie zdecydowało się opuścić Unię. Jest to jednak ważny przykład demokratycznego wyboru w ramach UE. Był to również test zdolności prawnych i politycznych UE do zarządzania procesem wystąpienia przy jednoczesnym zachowaniu jedności pozostałych członków.

Dane i statystyki

- ◆ **Otwarte granice:** Od 1985 r. strefa Schengen umożliwia swobodne przemieszczanie się bez kontroli granicznych. Stanowi ona podstawę zasady swobodnego przepływu osób w UE, dzięki której każdy obywatel UE może podróżować, pracować i mieszkać w dowolnym kraju UE bez specjalnych formalności. Wszystkie państwa członkowskie UE, z wyjątkiem Cypru oraz Irlandii, są również członkami strefy Schengen. Bułgaria i Rumunia dołączyły do niej ostatnio, w marcu 2024 r. Cztery państwa spoza UE (Islandia, Norwegia, Szwajcaria i Liechtenstein) również należą do strefy Schengen.

- ◆ **Wspólna waluta:** wprowadzone w 1999 r. euro jest oficjalną walutą 20 krajów UE. Kraje te znane są jako strefa euro. Euro przyczyniło się do postępów integracji europejskiej, umożliwiając mieszkańcom strefy euro korzystanie z jednolitego rynku. Większość krajów UE eksportuje od 50% do 80% swoich towarów do innych krajów UE.
- ◆ **Wymiana studentów:** od 1987 r. organizowana jest wymiana studentów w UE w ramach programu Erasmus+. W pierwszym roku w programie wzięło udział 3200 studentów z 11 krajów europejskich. Od tego czasu program Erasmus+ umożliwił 15 milionom osób zamieszkanie i studiowanie w 34 krajach UE i poza nią.

Wyzwania i kontrowersje

- ◆ **Demokracja i zaangażowanie obywateli:** UE jest często krytykowana za rozdział między procesem decyzyjnym UE a bezpośrednim wpływem obywateli, zwłaszcza w przypadku organów niewybranych w wyborach, takich jak Komisja Europejska czy Rada UE.
- ◆ **Brexit:** Wyjście Wielkiej Brytanii z UE (Brexit) w 2020 r. pokazało, że w niektórych częściach Europy rośnie sceptycyzm wobec członkostwa w UE i integracji europejskiej. Brexit wywołał refleksję na temat komunikacji wewnętrznej, jedności i reagowania na obawy społeczne, przejrzystości, zachęcając do ponownego przeanalizowania modelu komunikacji.
- ◆ **Kryzys migracyjny w 2015 r.:** ujawnił luki w solidarności UE, ponieważ niektóre kraje przyjęły dużą liczbę osób ubiegających się o azyl, a inne sprzeciwiły się temu, wprowadzając limity i określając liczbę osób, którym mogą pomóc. Niepowodzenie w procesie rozmieszczania uchodźców oraz równoważenie odpowiedzialności humanitarnej i kontroli krajowej ujawniło lukę we wspólnej polityce i finansowaniu ochrony granic, porozumień z krajami pochodzenia i tranzytu.
- ◆ **Rozszerzanie:** Wraz ze wzrostem liczby krajów ubiegających się o członkostwo w UE (np. Bałkany Zachodnie, Ukraina, Mołdawia) narastają obawy dotyczące zakresu i tempa powiększania się Unii. W związku z

pojawiającymi się pytaniami dotyczącymi integracji i zdolności do jej przeprowadzenia bez utraty spójności, UE spotyka się ze sceptycznym nastawieniem opinii publicznej w obecnych państwach członkowskich do dalszego rozszerzenia.

- ◆ **Polityka zagraniczna i autonomia:** UE ma trudności z wypowiedaniem się jednym głosem na arenie międzynarodowej, zwłaszcza w kwestiach bezpieczeństwa i polityki zagranicznej (np. Rosja, Chiny, Bliski Wschód). Trwa debata na temat tego, jak UE powinna podchodzić do kwestii globalnych, na przykład reakcji państw członkowskich na wojnę w Ukrainie (np. uzależnienie energetyczne, wsparcie zbrojne) lub wyzwań związanych z koordynacją sankcji lub polityki obronnej ze względu na wymóg jednomyślności.
- ◆ **Ochrona danych i suwerenność cyfrowa:** W szczególności dzięki ogólnemu rozporządzeniu o ochronie danych (RODO) UE objęta wiodącą rolę w regulowaniu działalności wielkich firm technologicznych i ochronie praw cyfrowych. W międzynarodowych korporacjach cyfrowych, zwłaszcza tych z siedzibą w Stanach Zjednoczonych, pojawiły się konflikty dotyczące prywatności danych, ich wykorzystania i transgranicznego przepływu. Znalezienie równowagi między innowacyjnością a regulacjami – zapewnienie ochrony użytkowników bez ograniczania postępu technicznego – jest częstym tematem dyskusji. Ogólny cel UE, jakim jest uzyskanie suwerenności cyfrowej – większej kontroli nad danymi, infrastrukturą i usługami cyfrowymi w celu zmniejszenia zależności od zewnętrznych dostawców i wykazania swojej strategicznej niezależności w sferze cyfrowej – stanowi podstawę tych wysiłków.

Zasoby i dodatkowe informacje

- ✦ Council of Europe. (2022). *Youth for democracy brochure*.
<https://rm.coe.int/youth-for-democracy-brochure-2022/1680a602b0>
- ✦ European Parliament. (brak daty). *Historical development of European integration*. In *European Parliament factsheets*.

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/section/185/historical-development-of-european-integration>

- ✦ European Union. (brak daty). *EU countries*. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/eu-countries_en
- ✦ European Union. (brak daty). *History of the EU*. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_en
- ✦ Eurostat. (2024). *Key figures on Europe – 2024 edition*. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/15216629/20260915/KS-EI-24-001-EN-N.pdf/4aa75d55-c529-414b-5dc2-e4be3df1b199>
- ✦ Goddard, V., Shore, C., & Llobera, J. (2021). *The Anthropology of Europe*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003135197>
- ✦ Bojinovic Fenko, A. (2024). *The EU as a global actor: The significance of changes in the world order from 2004 to 2024 as regards EU actorness*. Polish Political Science Yearbook, 53(2). <https://journalse.com/pliki/pw/2-2024-Bojinovic.pdf>

Filmy

- ✦ European Parliament. (2024, 17 czerwca). *A road to unity: the EU's history*. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=Oxl4KVBfviE>
- ✦ European Parliament. (2013, 19 grudnia). *How it works: Electing Europe's future*. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=hv60a9BEYPs>

Źródła dostępne na dzień 15 września 2025 r.

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Unia Europejska ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Kod projektu: KA220-YOU-000286883